

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Waar het werkelijk om gaat: betere kwaliteit van hoger onderwijs

Gelder, W. van

Citation

Gelder, W. van. (1995). Waar het werkelijk om gaat: betere kwaliteit van hoger onderwijs. *Bestuurskundige Berichten*, 10(1), 8-9. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233859>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233859>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Waar het werkelijk om gaat: betere kwaliteit van hoger onderwijs

Wim van Gelder

Lid van de Tweede Kamer voor de
Partij van de Arbeid (PvdA)

Minister Ritzen en staatssecretaris Nuis zijn gehandicapt aan hun (vervolg-)opdracht begonnen. In het regeerakkoord zijn weer bezuinigingen op onderwijs aangekondigd, maar nu eens niet over alle sectoren verdeeld. Het funderend onderwijs is bewust buiten schot gebleven. De nadruk lag nu op bezuinigingen op het hoger onderwijs. Grotendeels op de studiefinanciering en voor de rest op de hogescholen en universiteiten.

De politiek kan besluiten dat er voor bepaalde beleidsterreinen minder geld wordt uitgetrokken. Niet om de direkt betrokkenen te pesten, maar uiteindelijk omdat besloten is schoon schip te maken waar het het overheidstekort betreft. De reacties dat bezuinigingen op het hoger onderwijs niet mogen en/of kunnen zijn dan ook niet erg adequaat. Hoe wenselijk of onwenselijk bepaalde bezuinigingen zijn, is een kwestie van politieke keuzes. Dat neemt niet weg dat een kabinet ervoor te zorgen heeft dat condities geschapen worden om de beoogde bezuinigingen mogelijk te maken.

Na het bekend worden van de bezuinigingen zijn argumenten naar voren gekomen die reëel zijn en dus ook door de verantwoordelijke politici geaccepteerd moeten worden.

Bezuinigingen zijn moeilijk door te voeren als de instellingen en studenten volledig dwars liggen. Dat geldt temeer omdat de achtergrond van de huidige discussie niet uitsluitend een financieel probleem betreft. Er is immers alle aanleiding een bredere discussie te voeren over de vraag hoe

het rendement van het hoger onderwijs verbeterd kan worden. Studenten moeten binnen een kortere tijd de instelling met een afgerond diploma kunnen verlaten. Het uitwerken van dit algemene uitgangspunt leidt tot een aantal opdrachten, en wel:

- de aandacht voor de opleidingsfunctie van universiteiten en hogescholen, de eerste meer dan de laatste, moet weer meer nadruk en aandacht krijgen;
- programma's dienen zo te zijn ingericht dat ze in principe in de vastgestelde tijd/cursusduur zijn te doorlopen;
- studenten die voor de verkeerde opleiding gekozen hebben, dienen daarop angesproken te worden en verwezen naar meer geschikte opleidingen;
- de cursusduur moet meer gevarieerd worden en ook mogelijkheden toelaten eerder met een maatschappelijke kwalificatie de instelling te verlaten.

Al deze maatregelen kunnen een bijdrage leveren aan een efficiënter en effectiever hoger onderwijs; effectiever in de zin dat meer differentiatie naar inhoud en duur van opleidingen meer dan ooit nodig is. Over deze maatregelen is op zich geen verschil van mening. Problemen ontstonden eerst toen de vraag aan de orde kwam of hiermee 500 miljoen gulden te besparen zou zijn, en dan ook nog in 1998.

De argumenten die naar voren gebracht zijn om aan te tonen dat dat geen haalbare kaart zou zijn, waren overtuigend. Dat was dan ook de reden dat bij de behandeling van de begroting van het ministerie van OCW voor 1995 de minister opgeroepen is een dialoog te starten over wat financieel dan wel mogelijk was. Naarmate instellingen een grotere bereidheid uitspreken gevolg te geven

aan de in het regeerakkoord verwoorde uitgangspunten, zou de financiële taakstelling verbonden aan de stelselherziening verlaagd kunnen worden. Tegelijkertijd zou de minister er goed aan doen de bestaande wachtgeldproblemen te helpen verzachten om daarmee ruimte te creëren voor de beoogde reorganisaties. Tenslotte zou op andere terreinen bekeken moeten worden hoe de efficiëntie is te vergroten, zoals door het tegengaan van overhead en het beter afstemmen van het onderwijsaanbod.

De minister heeft die opdracht aangevaard en binnen korte tijd een plan op tafel gelegd dat aan de belangrijkste bezwaren van de instellingen tegemoet kwam. Er wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan het oplossen van de wachtgeldproblemen en tegelijkertijd komt er meer ruimte voor het organiseren van de stelselwijziging. Hoe je het wendt of keert, aan de reële bezwaren verbonden aan een besluit dat in de zomerperiode genomen is, wordt tegemoet gekomen. De instellingen bleken dat bij monde van hun woordvoerders aanvankelijk ook te waarderen. Zowel van Lieshout voor de universiteiten als Van der Hek voor de hogescholen bleken tevreden. Tevreden, op één punt na. En dat is het punt waar de discussie zich nu op concentreert, de voorgestelde verhoging van de collegegelden.

Het beeld dat opgeroepen wordt door de recente voorstellen van Ritzen is dat de instellingen redelijk buiten schot blijven en de studenten extra belast worden. Wel moet daarbij aangetekend worden dat elke bezuiniging op het hoger onderwijs op één of andere wijze de studenten raakt.

Een tegenstelling tussen het belasten van de instellingen of de studenten is daarmee te zwart-wit. Vast staat dat een verhoging van de colle-

gegelden alleen te rechtvaardigen is als de kwaliteit van het aanbod van de instellingen verbeterd wordt. Met name daarvoor is ook extra geld ter beschikking gesteld. De uitdaging is nu de op korte termijn te bereiken verbeteringen in het onderwijs te benadrukken en alleen in relatie daarmee eventuele verhogingen van de collegegelden te accepteren. Tegelijkertijd valt op dat een paar thema's

buiten schot zijn gelaten, zoals de hoge bestuurslasten en het inefficiënte systeem van aanbod van opleidingen. Hieraan dient de komende tijd eveneens voortvarend gewerkt te worden, al dan niet als basis voor het tegengaan van de verhoging van de collegegelden. De discussie daarover is nog niet afgerond op dit moment.

Ik heb slechts een korte schets kun

nen geven van de manier waarop de discussie tot nu toe verlopen is. Voor mij is daarbij essentieel vast te stellen dat de politiek keuzes heeft te maken, maar vervolgens niet blind kan zijn voor de gevolgen. Hopelijk wordt het mogelijk binnen niet al te veel tijd de discussie te starten over het thema waarom het werkelijk gaat: het verbeteren van de kwaliteit van het Hoger Onderwijs. ■

Het Hoger Onderwijs-debat vereist constructievere bijdragen

Joke Jorritsma-van Oosten

Lid van de Tweede Kamer voor de
Democraten '66 (D66)

In het regeerakkoord is een bezuiniging ingeboekt op het onderwijs van f 1,5 miljard. Daarbij is uitgegaan van het ontzien van wat genoemd wordt het funderend onderwijs. D66 vindt dat ook een goede zaak, omdat het buitengewoon belangrijk is dat het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het funderend beroepsonderwijs zo goed mogelijk zorg kunnen dragen voor de ontwikkeling van kinderen en jonge mensen. Daar wordt de basis gelegd van waaruit deze mensen de maatschappij in gaan. Een en ander houdt echter wel in, dat de bezuinigingen volledig terecht komen bij het hoger onderwijs, te weten het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs. Het uitgangspunt is daarbij dat er f 500 miljoen bezuinigd wordt op het hoger onderwijs en f 1 miljard op de studiefinanciering (de verlagingen van de basisbeurs die op dit moment worden doorgevoerd zijn overigens het gevolg van beleid van het vorige kabinet - wel door D66 gesteund - en staan los van de f 1 miljard).

Naast deze financiële plannen loopt nog een andere lijn: die van de 'stel-

selwijziging hoger onderwijs'. Dit houdt in een differentiatie van de cursusduur in het hoger onderwijs, zowel het HBO als het WO. Overigens moet dat tot gevolg hebben dat er - op termijn - een verkorting zal optreden van de gemiddelde verblijfsduur met een half jaar, wat ook weer een bezuiniging tot gevolg zal hebben. Het één is dus niet los te zien van het ander.

Waarom is nu die differentiatie nodig? Om te beginnen omdat de tegenwoordige studentenbevolking steeds grotere verschillen vertoont in individuele capaciteiten, motivatie en belangstelling. Bovendien vertoont de vraag vanuit de maatschappij en de arbeidsmarkt naar relevante opleidingen steeds grotere verschillen in aard, inhoud, niveau en duur. Daarom is de huidige situatie, waarin alle opleidingen formeel 4 jaar duren (een soort starre eenheidsworst dus) volstrekt achterhaald. Waar D66 naar streeft is: studie op maat. Dit moet opleveren dat studenten een opleiding volgen, die aansluit bij hun capaciteiten en motivatie en die bovendien een diploma geeft dat maatschappelijk relevant is en maatschappelijk herkenbaar.

In dit totaal speelt ook selectie een rol. Het debat hierover moet niet worden beperkt tot de vraag waar de selectie moet plaats vinden: aan de

poort, na één jaar of bijvoorbeeld na drie jaar. In een gedifferentieerd hoger onderwijs zal ook variatie nodig zijn in selectieprocessen. Selectie is een integraal kenmerk van hoger onderwijs. Bij gedifferentieerde systemen is het als het ware ingebouwd.

Het tot stand brengen van dit nieuwe stelsel is een proces dat veel overleg vraagt. Hoe dit zal moeten gebeuren is uiteengezet in de zogenaamde procesbrief van staatssecretaris Nuis. Daaruit blijkt dat het zwaartepunt ligt bij overleg met de instellingen. Verder ook met de VSNU en de HBO-raad. Bovendien met de studenten, vertegenwoordigers van branche-organisaties, werkgevers en andere deskundigen.

Voor wat betreft de studiefinanciering: de duur van de basisbeurs wordt gelijk aan de cursusduur. Dat kan alleen als de studies 'studeerbaar' zijn. Dat wordt beproven in een tripartiet overleg tussen overheid, instellingen en studenten. Naast de differentiatie in cursusduur is deze studeerbaarheid voor D66 een heel belangrijk punt.

Het is dus duidelijk dat voor een goede voortgang van de ontwikkelingen bij het hoger onderwijs overleg op alle fronten absoluut noodzakelijk is. Door alle commotie over de regeringsplannen en de reacties van instellingen en studenten daarop, was